

Gebouw Cité is een stad in een stad

Tangram architecten leerden van publieke ruimtes onder wolkenkrabbers New York

Hoge torens maken de binnenstad van Rotterdam onaangenaam. Het nieuwe Cité is anders, omdat het op de begane grond voor publiek toegankelijk is.

Cité in Rotterdam. Foto's Leo van Velzen, NRC Handelsblad

Door **BERNARD HULSMAN**
ROTTERDAM, 3 JAN. Vaak krijgen gebouwen rare namen. Zo heet de nieuwste woontoren op de Wilhelminapier in Rotterdam New Orleans. Er zal vast wel een verklaring zijn voor de naam – New Orleans ligt ook aan een grote rivier bijvoorbeeld – maar het gebouw zelf doet in niets denken aan de tragische muziekstad. De toren, met 158 meter de hoogste woontoren van Nederland en ontworpen door de Portugese architect Alvaro Siza, lijkt op een klassieke New Yorkse skyscraper.

Niet ver van New Orleans ligt aan de Laan op Zuid, de boulevard die bij de Kop van Zuid begint, een ander nieuw woongebouw. Cité heet het, en in dit geval is dat wél een toepasselijke naam. De woon- en werkruimte, die bestaat uit twee grijs-zachtgroene torens bovenop een lager bouwdeel van vijf verdiepingen, is een soort kleine stad voor studenten en starters op de woningmarkt. Niet alleen omdat de reus 498 woningen (van 30, 45 en 60 m²), vijftig woonruimtes met verschillende groottes en een ondergrondse parkeergarage met 135 plaatsen, maar ook stilte- en verduurzamingsaspecten, een wasruimte en een wasruimte voor gasten. Verder komen er nog een café-restaurant en een sportschool.

Op zichzelf is dit niet bijzonder: er zijn in Rotterdam wél meer woontorens met allerlei voorzieningen. Toch is Cité een breuk met een Rotterdamse traditie. De kantoren, sportschool en café-restaurant grenzen namelijk allemaal aan een halachtige ruimte die 24 uur per dag algemeen toegankelijk is. Dit maakt Cité tot de eerste woonwolktoeren met een grote, echt publieke ruimte.

Manhattan aan de Maas wordt Rotterdam wel genoemd. En het is

waar: nergens anders in Nederland zijn de afgelopen decennia zo veel 'wolkenkrabbers' gebouwd als in deze stad. Maar bijna altijd zijn de Rotterdamse torens geïsoleerde objecten, die de openbare ruimte rondom het gebouw minder winderig maken en doodslaan. Ze geven het herbouwde centrum van Rotterdam het karakter van een bedrijventerrein.

Neem bijvoorbeeld Hoge Heren, de twee zwarte woontorens uit 2000 vlakbij de Erasmusbrug, ontworpen door Wiel Arets. Net als Cité hebben deze torens niet alleen woningen, maar ook allerlei voorzieningen, zoals een zwembad, sauna en een fitnessruimte. Maar die zijn alleen toegankelijk voor de bewoners, niet voor de buurt. Nog rampzaliger voor het openbare ge-

ruimte te worden. Als pleitbezorger van superdichte bebouwing in de stad met goede overgangsbieden tussen private en publieke ruimte, hebben Tangram architecten deze les geleerd. De publieke ruimte in Cité is geen rechttoerechtaan hal, maar heeft bijvoorbeeld brede, geleidelijk oplopende trappen gekregen die kunnen dienen als tribune.

De publieke ruimte strekt zich uit over drie verdiepingen, met terrassen, binnen en buiten, die gebruikt kunnen worden als lounge-ruimtes. Werkruimtes zijn er ondergebracht in kubussen en balkons die op elkaar zijn gestapeld tot reuzesculpturen die doen denken aan Malevits' *Architektokn*. Zo is ook de hal van Cité een soort stad in een stad geworden.

Ook de rest van het gebouw is mooi ontworpen. Ramen van verschillende omvang zijn verstrooid over de gevels die bovendien niet saai glad zijn maar reliëf hebben gekregen door de afwisseling van gladde, grijze vlakken met getreukelde zachtgroene betonplaten. De torens zelf zijn door een paar eenvoudige ingrepen – uitkragingen en felgekleurde slouven – abstracte, maar herkenbare sculpturen geworden.

Ook aan een andere voorwaarde om een publieke ruimte tot een succes te maken – genoeg mensen om er gebruik van te maken – heeft Tangram architecten proberen te voldoen. Door eindeloos te puzzelen hebben ze 98 woningen meer dan de opdrachtgever vroeg in het gebouw gekregen.

Belangrijker nog is dat alle ruim 700 bewoners (met 49 nationaliteiten) door de hal moeten om bij hun appartement te komen. En in de nabije toekomst zal het voor de studenten van de naburige Hogeschool InHolland mogelijk zijn om hun schoolgebouw, dat gedeeltelijk rust op het lage bouwdeel van Cité, via de hal binnen te gaan. Ze zullen hard nodig zijn om de publieke ruimte van Cité te laten slagen, want op een doordeweekse winterse dag is de Laan van Zuid, zoals veel plekken in Rotterdam, een uitgestorven straat die voetgangers het liefst mijden.

Gebouw: Cité in Rotterdam. Architect: Tangram architecten. Opdrachtgever: OWB Stadswonen Kristal. Bouwkosten: 77 mln euro.

Fonds Podiumkunsten subsidieert ook zalen

Door onze kunstredactie
AMSTERDAM, 3 JAN. Het Fonds Podiumkunsten (FPK) subsidieert vanaf 1 januari van dit jaar niet alleen toneelgezelschappen, maar ook schouwburgen, muziekzalen en kunstenfestivals als zij hoogwaardige, artistieke voorstellingen programmeren. Het fonds beschouwt deze subsidieregeling als een „beloning”. Dit heeft FPK-directeur George Lawson bekendgemaakt.

Schouwburgen en muziekzalen ontvangen tot nu toe alleen gemeentelijke subsidie. Het geld dat zij van het FPK kunnen krijgen, is van het rijk.

Podia en festivals kunnen op grond van de nieuwe regeling een tweejarige bijdrage aanvragen in de kosten van programmering. Toekenning is afhankelijk van voldoende visie en ambitie. Cultuurpodia met een omvang-

rijke programmering kunnen vooraf een bedrag aanvragen van 25.000 tot 50.000 euro. Voor podia met een beperkte programmering wordt gewerkt met een subsidie die achteraf wordt betaald, van maximaal 25.000 euro.

„Met dit nieuwe beleid willen we de versplintering van het culturele aanbod tegengaan en het aanbod op de podia verbeteren”, aldus Lawson. „Wij willen theater- en muziekprogramma's stimuleren om samen te werken met belangrijke ensembles en gezelschappen en niet alleen te kiezen voor populaire uitingen van kunst.”

Ook het subsidiëren van composities is vanaf 2011 veranderd. Werden vroeger alleen de componisten ondersteund, nu kunnen ensembles, festivals en orkesten die een componist een opdracht verstrekken in aanmerking komen voor subsidie van het FPK.

NASA: '2012 slechtste science fiction'

Door onze kunstredactie
ROTTERDAM, 4 JAN. Sciencefictionfilm 2012 is wetenschappelijk gezien de minst geloofwaardige film aller tijden. Het Amerikaanse ruimtevaartinstituut NASA stelde een lijst op van de betrouwbaarste en belachelijkste sciencefictionfilms. 2012, van regisseur Roland Emmerich, scoort het hoogst in de laatste categorie.

In 2012 ontdekt een wetenschapper dat neutrino's (supersnelle subatomaire deeltjes) de aardkern vergaand ontregelen, wat leidt tot scheuren in het aardoppervlak, aardbevingen en tsunami's. Straten, huizen, wolkenkrabbers – de wereld stort met enorm geraas in elkaar.

„De filmmakers maakten hier gebruik van de publieke bezorgdheid over het einde van onze wereld, gebaseerd op de – omstrede – suggestie dat de kalender van de Maya's afloopt op 21 december 2012”, zegt NASA-medewerker Donald Yeomans in *The Sunday Ti-*

Scène uit '2012'

mes. Maar de hele premisse van de film is al volstrekt ongeloofwaardig, aldus Yeomans. „Neutrino's kunnen nooit zo'n invloed hebben.” Toen de film in 2009 uitkwam maakte NASA een website om verontruste bioscoopgangers gerust te stellen. Wetenschappelijk beter gefundeerd waren volgens NASA onder meer *Gattaca* (1997) en *Metropolis* (1927), maar ook *dinofantasie Jurassic Parc* (1993). NASA organiseerde onlangs een conferentie met filmmakers, en stelde voor vaker samen te werken, opdat sciencefictionfilms „niet alleen vermakelijk maar ook geloofwaardig zijn.”

Goede en slechte films volgens NASA

Slechtste sciencefictionfilms

1. 2012 (2009)
2. The Core (2003)
3. Armageddon (1998)
4. Volcano (1997)
5. Chain reaction (1996)
6. The 6th Day (2000)
7. What the #\$*! Do We know? (2004)

Meest geloofwaardige sciencefictionfilms

1. Gattaca (1997)
2. Contact (1997)
3. Metropolis (1927)
4. The Day the Earth Stood Still (1951)
5. Woman in the Moon (1929)
6. The Thing from Another World (1951)
7. Jurassic Parc (1993)

'Itzik Galili dwarsboomde mij'

Het conflict tussen Krisztina de Châtel en Itzik Galili, samen de leiding van Dansgroep Amsterdam, leidde tot het ontslag van Galili. De Châtel: „Ik liep tegen een muur.”

Door **FRANCINE VAN DER WIEL**
AMSTERDAM, 3 JAN. „Het enige goede is dat we ons nu weer op het oorspronkelijke plan voor Dansgroep Amsterdam kunnen richten. Daar hoort bij dat er ruimte is voor jonge choreografen. Dat was nauwelijks mogelijk met Itzik.”

Choreografe Krisztina de Châtel blijft na het ontslag van haar collega-choreograaf Itzik Galili achter als enige leider van de Dansgroep

Amsterdam. Ze betreurt de gang van zaken, vertelt ze, maar er was ook veel mis.

De Dansgroep had acht ton minder subsidie gekregen dan begroot, zegt De Châtel. „Dan kan het natuurlijk niet zo zijn dat alles van Itzik wél volgens planning doorgaat, en de rest moet wijken. Maar hij moest en zou een avondvullend werk maken, in plaats van een stuk van drie kwartier – wat slechts een kwartiertje minder zou zijn dan het stuk dat hij nu heeft gemaakt. Met zo'n korter stuk zou er ook ruimte zijn voor een ander.”

De Châtel ontkent meer ruimte voor zichzelf te willen, zoals Galili na de breuk heeft gesuggereerd. Ook zijn beschuldiging dat er door haar nauwelijks buitenlandse tournees zijn geboekt, wijst ze af.

Galili dwarsboomde juist haar projecten, zegt ze. „Elke keer hoorde ik bij voorbaat al: nou, dat wordt moeilijk hoor, Itzik heeft alle dansers nodig.”

Voor een locatievoorstelling van De Châtel met de brandweermannen van New York rond 11 september later dit jaar, gefinancierd door de Grace Kelly Foundation, voorzag Galili problemen. De Châtel: „Kijk, als hij zegt dat ik geen acht dansers kan meenemen, dan zeg ik 'okee, dan vier'. Dan vraag ik wel een leeuw voor hem gevocht bij de gemeenteraad van Amsterdam. Hij heeft ervaring, schudt dingen gewoon uit zijn mouw, hij is slim en charmant. In veel opzichten is hij een heel aantrekkelijke partner. Ik ben een oog geweest. Die kritische adviezen had ik niet moeten negeren.”

zamerhand een kleinere rol zou gaan spelen in de organisatie. „Maar ik wil wel dat de dingen volgens het oorspronkelijke plan gaan. Ach, het is gewoon heel triest dat die man niet snapt dat sommige dingen aan hem liggen.”

De Châtel maakt zichzelf ook verwijten. Vooral dat ze niet goed heeft geluisterd naar alle waar- schuwingen die zij kreeg toen haar ideeën over een samenwerking met Galili bekend werden. „Maar ik geloofde in hem, echt. Ik heb als een leeuw voor hem gevocht bij de gemeenteraad van Amsterdam. Hij heeft ervaring, schudt dingen gewoon uit zijn mouw, hij is slim en charmant. In veel opzichten is hij een heel aantrekkelijke partner. Ik ben een oog geweest. Die kritische adviezen had ik niet moeten negeren.”

Haar heks was niet echt boos

Hanna Kraan (1946-2011), kinderboekenschrijfster

Necrologie
Hanna Kraan schreef de 'Verhalen van de boze heks', bekend van de VPRO-serie.

Hanna Kraan. Foto Lemniscaat

Door onze kunstredactie
ROTTERDAM, 3 JAN. Haar boze heks was niet eens echt een boze heks, zei kinderboekenschrijfster Hanna Kraan eens over haar succesvolste creatie. Maar soms kan de heks uit haar humor zijn, voegde ze er aan toe, en dan moeten de andere dieren in het bos oppassen. Gisteren overleed Kraan op 64-jarige leeftijd.

Zeven boeken schreef Kraan over de heks tussen 1990 en 2003. Voor het kinderprogramma Villa

De kunstschauw

Zet beste dansers in bij 'Sleeping Beauty'

Door **FRANCINE VAN DER WIEL**
Wie *The Sleeping Beauty* van Het Nationale Ballet ziet, weet hoe pracht en praal ogen. Na bijna dertig jaar is de encensering van Peter Wright uit 1981, in de vormgeving van Philip Prowse, nog steeds overduidelijk. Goud glimt overdadig, kristallen luchters glinsteren, Tsjaikovski's prachtige muziek klinkt en het choreografische genie van de Frans-Russische Marius Petipa, die het ballet in 1890 creëerde, schittert. Een kroonjuweel.

Deze 'Bijbel van het ballet', zou nog meer schitteren als de leiding van Het Nationale Ballet de hogere echelons van het dansersterreel zou inzetten. Het zou ook logisch zijn, want *The Sleeping Beauty* is niet alleen een weerspiegeling van de grootsheid van het tsaristische hof, maar representeert ook de hiërarchie van het klassieke ballet, met zijn eerste en tweede solisten, *grand sujets*, *coryphées*, *corps de ballet* en *élevés*.

In de meeste voorstellingen van de afgelopen reeks treden in de grofweg negen (half)solistische vrouwenrollen naast de ti-

telrol meestal slechts twee of drie (tweede) solisten op. De variaties voor de feeën, prachtige miniatuurjes waarvoor solisten vroeger de neus niet optrokken, blijven daardoor vlak.

De meeste solisten die in de reeks van vijftien voorstellingen de hoofdrollen dansten, waren totaal slechts een, twee of drie keer actief. Buiten die optredens waren de meesten, in voetbaltermen, bankzitters. Ongebruikt kapitaal – want Het Nationale Ballet heeft goede solisten.

Daar tegenover staat dat sommige debutanten nog niet aan deze grote rollen toe waren, technisch niet, stilistisch niet, conditioneel niet. Van de vrouwelijke novices overtuigt alleen de vederlichte Jurgita Dronina.

Aan de ene kant worden dus dansers, waarvan enkele zeker getalenteerd, overvraagd. Aan de andere kant worden de solistische rangen 'ondervraagd'. Zonde. En in tijden waarin gezelschappen hun bestaansrecht moeten bewijzen onverstandig.

Nogmaals: *The Sleeping Beauty* is een overweldigend mooie productie, maar laat haar de volgende keer toch maximaal stralen!

'The Sleeping Beauty' van het Nationale Ballet Foto Angela Sterling

Wonderschone Storm

Theater

De *Storm* naar Shakespeare. Regie: Liesbeth Coltof. Vanaf 8 jaar. Gezien 17/12 De Krakeling Amsterdam. Tournee t/m 20/02 In: www.toneelmakerij.nl

Door ELISABETH HEIJKOOP

„Mijn broer Antonio werd hertog van Milaan en ik werd hertog van mijn boekenkast.”

In *De Storm* (*The Tempest*, 1611), op het toneel gebracht door De Toneelmakerij en Firma Rieks Swarte, is Prospero heerser over een miezerig eiland. Hier heeft hij zich in magie en hij heeft het net een beetje onder de knie als er een schip voorbij vaart met aan boord zijn boze broer.

Tijd voor Prospero om een storm op te laten steken. De schipbreukelingen spoelen aan op Prospero's eiland.

De voorstelling is een vrolijke mix van genres: romance, komedie, tragedie en musical. Maar ook klucht (deuren!) en poppenspel. Wonderschoon is de taal, bewerkt door Liesbeth Coltof. De poppen en het decor zijn van Rieks Swarte. Joost Belinfantes muziek is een mooie mengeling van modern en zeventiende-eeuws.

Onovertroffen zijn de kostuums van Carly Everaert. Prospero's mantel laat zich op de vloer uitspreiden tot een perfect rond kleed met erop, in zwarte verf, een labyrint. Peter De Graef is een innemende Prospero, Rogier in 't Hout een verrukkelijk vileine Caliban en Tjebbo Geritsma een aanstekelijk zatlap.

Dit is – Shakespeare zou gruwen van de shams – totaaltheater. In het diepst van je gedachten ben je zelf een tovenaar. En kun je het leven naar je eigen hand zetten.

Britse acteur Pete Postlethwaite (64) overleden

Door onze kunstredactie

ROTTERDAM, 3 JAN. De Britse acteur Pete Postlethwaite is op 64-jarige leeftijd overleden, zo meldt de BBC. Postlethwaite was, volgens een vriend, al een tijd ziek. De acteur met de knoestige kop werd in 1994 genomineerd voor een Oscar voor zijn ontroerende rol van de vader in het gevangenisdrama *In the Name of the Father*. Regisseur Steven Spielberg noemde hem een van de beste acteurs van zijn generatie nadat hij met hem werkte aan *Jurassic Park: The Lost World*. Het eerste succes voor Postlethwaite kwam in 1988 met zijn rol in *Distant Voices, Still Lives* van Terence Davies. Postlethwaite speelde ook in films als *Inception*, *The Town*, *Clash of the Titans*, *The Usual Suspects*, *The Constant Gardener* en *The Omen*.

Wel had ze voor het blad *Boerderij* verhalen voor de kinderpagina geschreven.

De wispelturige heks was er niet meteen. Kraan bedacht haar als spannende toevoeging aan een toberige uil, een pedante merel, een speelse eegel en een bezorgde haas. Kraan streefde ernaar herkenbare personages neer te zetten, die aansloegen bij de leeftijdsgroep 6 tot en met 9 jaar.

Kraan kon ook vlotte verhalen schrijven zonder de heks, liet ze nog zien. In 2005 publiceerde ze *Krik en in 2006 Dompert, Krik en Melde*. Ook dat waren goed lopende dierenverhalen, met de depressieve pad Dompert en het opgewekte konijn Krik, die wonen in de tuin van de familie Keizer.

Ingezonden mededeling

nrclux

NRC Arthouse 2010

2010 was een prachtig jaar voor de arthousefilm. Het rijke aanbod van kwalitatief hoogwaardige films vormt voor NRC Handelsblad en nrc.next aanleiding tien titels te bundelen in een fraai vormgegeven box. De box bevat onder andere de met drie Gouden Kalveren bekroonde film *Joy* en de tweevoudig Oscarwinnaar *Precious*.

10 films
69,95

EXCLUSIEF BIJ NRC

Bestel op nrclux.nl/films

ik denk nrc